

МИГРАНТИ И КРИМИНАЛИТЕТ-СТИГМАТИЗАЦИЈА ПУТЕМ МЕДИЈА

Јелена ШУПУТ*

Од почетка мигрантске кризе у медијима су се појављивали различити извештаји о криминалитету миграната. Можда су најупечатљивији били они у којима се спомињу напади миграната на жене у Немачкој током новогодишње ноћи између 31. децембра 2015. и 1. јануара 2016. године. Међутим, чини се да су медији покушали да искористе ту ситуацију, како би извршили притисак на јавно мњење у циљу доношења прописа којима се заштрава политика стицања немачког држављанства од стране држављања земаља које нису чланице Европске уније, а о чему се причало знатно пре наведених догађаја. Тај случај није усамљен, па се као пример покушаја стигматизације миграната може навести и случај Швајцарске из 2008. године, када су Балканци приказани као претња швајцарском систему вредности. И наведени случај, као и случај миграната који су у медијима оптужени да су учествовали у нападима на жене у Немачкој имали су особине "моралне панике". Медијска "хајка" на мигранте у оба случаја можда и није настала случајно, јер оба су се догодила у време када је код одређених политичких струја, али и дела јавног мњења била присутна идеја о потреби заштравања политике стицања и задржавања држављанства странаца. Управо такви случајеви сведоче о томе да на извештавање медија снажан утицај имају и одређене политичке структуре у зависности од циља који се жели постићи одређеним начином извештавања. Имајући у виду да су у медијским извештајима мигранти чешиће наведени као извршиоци кривичних дела, него као жртве, може се поставити питање да ли се то ради свесно или несвесно и са којим циљем. Аутор рада настоји да укаже на неопходност спречавања стигматизације припадника одређених народа, јер на извршење кривичног дела не утиче припадност одређеном народу, раси или етничкој групи. Стигматизација припадника одређених народа доприноси само јачању ксенофобије на одређеним просторима, која је чини се и те како

* Научни сарадник Института за уредно право, Београд, e-mail: suputjelena@yahoo.com

присутна у земљама чланицама Европске уније.. Међутим, не би требало заборавити да је почетна аверзија према странцима присутна и због страха од тероризма, али и страха од нарушавања равнотеже на тржишту рада, с обзиром да и међу мигрантима који долазе из ратом захваћених подручја има оних којима је економски циљ основни мотив за досељење у одређену земљу.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: медији; криминалитет; мигранти; стигматизација

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Од почетка тзв. "мигрантске кризе" у медијима се често појављује велики број извештаја у којима се мигранти приказују као претња безбедности и општедруштвеним вредностима. У таквим извештајима садржане су и изјаве представника власти одређених земаља. Међутим, у вези са тим може се поставити питање да ли се ради о страху од тероризма имајући у виду да тероризам представља велику претњу безбедности или о прикривеној ксенофобији и расизму. Оно што посебно чуди, јесте чињеница да су извештаји у којима се путем медија врши стигматизација припадника одређених народа, углавном присутни у медијима земаља чланица Европске уније. Стога би се могло поставити питање да ли су те земље у потпуности прихватиле европске вредности, а чије прихватање претставља основни услов за пријем нових чланица.

Према међународним документима, свакоме је гарантована слобода кретања и настањивања, али постоји и могућност ограничавања такве слободе. Чланом 13. Универзалне декларације о људским правима свакоме је дато право на слободу кретања и избор становања у оквиру граница једне државе, као и могућност напуштања било које земље, укључујући и своју, као и враћања у њу. У случају прогона политичке природе у сопственој земљи, свако има право да у другим земљама у складу са чланом 14. затражи азил.¹ Право на слободу кретања је дефинисано и чланом 12. Међународног пакта о грађанским и политичким правима², као и чланом 2. Протокола четри Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода. Међутим, наведеним документима је обухваћено и питање ограничења вршења тих права, а која су могућа у "складу са законом и која су неопходна у демократским друштвима у интересу националне безбедности или јавне

¹ Универзална декларација о људским правима је усвојена од стране Скупштине Уједињених нација у Паризу 10. децембра 1948. године као заједнички стандард за све народе и нације. Њом су предвиђена људска права која би требало да имају универзалну заштиту. Текст Декларације на енглеском језику налази се на веб-страници: www.ochr.org/EN/UDHR/Documents/UDHRTranslations/eng.pdf 15.06.2016.

² Међународни пакт о грађанским и политичким правима донет је у Њујорку 19. децембра 1966. године, а усвојен и отворен за потписивање и приступање резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 2200А(XXI). Наведени Пакт је од стране Социјалистичке Федеративне Републике Југославије ратификован Законом о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима ("Службени гласник СФРЈ", број 7/71). Осим тога, Савезна Република Југославија је 2001. године ратификовала и два опциона протокола уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима. Први је ступио на снагу 23. марта 1976. године, а други 11. јула 1991. године. Први је ратификован Законом о потврђивању Факултативног протокола уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима ("Службени лист СРЈ-Међународни уговори", број 4/2001 од 27.6.2001. године), а други Законом о потврђивању Другог факултативног протокола уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима, који има за циљ укидање смртне казне ("Службени лист СРЈ-Међународни уговори", број 4/2001 од 27.6.2001. године).

сигурности, ради очувања јавног поретка, за спречавање криминала, за заштиту здравља или морала или ради заштите права и слобода других". У погледу уласка страних држављана свака држава поседује право да ограничи улазак на своју територију у случајевима у којима странци не испуњавају услове које прописује њихово законодавство или међународни уговори.³ Крајњи циљ није спречавање уласка страних држављана уопште на њихову територију, већ само оних чије и присуство на територији те државе могло угрозити личну или имовинску безбедност њених држављана, или би њихов боравак у већем броју случајева нарушио равнотежу на тржишту рада. Иако легалан, чак би и такав однос могао довести до илегалних прелаза државних граница тј. до нелегалних миграција.⁴ Због тога се чини да неке земље управо из тих разлога покушавају мигранте да прикажу као претњу безбедности, како би смањили њихов прилив.

Уколико се имају у виду извештаји о нападима на жене у току новогодишње ноћи између 31. децембра 2015. и 1. јануара 2016. године, могло би се поставити питање, да ли се путем медија тежило обезбеђењу легитимитета мерама за које су се залагали немачки Покрет патриотских европљана против исламизације западног поднебља (ПЕГИДА) и странка Анти-имигрантска алтернатива за Немачку (АФД), која се залаже за забрану минарета и фереца у Немачкој уз тврдње да је ислам неспојив са немачким уставом. Можда се управо из тих разлога у медијима извештавало да је велики број напада на жене током новогодишње ноћи у Немачкој извршен од стране миграната из Африке и Алжира, а у циљу њиховог етикетирања као извршилаца тежих кривичних дела, како би се што пре донео закон о странцима којим би се дозволило досељавање и запошљавање искључиво мигрантима који долазе из културних окружења сличних немачком и спремним да се интегришу у немачко друштво. Иако се не искључује могућност да су мигранати учествовали у нападима на жене током новогодишње ноћи у Немачкој, наведена ситуација је веома слична стигматизацији Балканаца у швајцарским медијима током 2008. године. Преношењем порука путем медија који припадници одређених интересних група желе да пренесу јавности утиче се и на стварање "митова о злочину". Међутим, проблем настаје тек касније, када се стварни узроци занемаре и када се јави велика мржња или гнев према припадницима одређених народа или етничких група.⁵

2. МИТОВИ О ЗЛОЧИНУ И СТЕРЕОТИПИЈА

Како би се боље разумео начин и циљ стигматизације миграната, у примерима који се у тексту наводе, најпре је неопходно објаснити одређене појмове, као што су "митови о злочину" и "морална паника".

³ Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода ратификована је од стране Државне заједнице Србија и Црна Гора Законом о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и оновних слобода ("Службени лист СЦГ"-Међународни уговори, број 9/2003, 5/2005-исправка и "Службени гласник РС"-Међународни уговори број 12/2010).

⁴ Марковић, Д., Марковић, Д. "Потенцијални изазови и ризици ирегуларних миграција по Европу", у: *40 година од потписивања Хелсиншког завршног акта*,. Зиројевић, М., Ђорић, В. (ур.), Институт за упоредно право, Београд, 2015. 285- 286.

⁵ У књизи "Message Received" у којој су објављени резултати групе истраживача, а чији је приређивач Грег Фило, наводи се на који начин одређене интересне групе, групе за лобирање и припадници политичке елите утичу на медијско извештавање у циљу стварања одређених убеђена код грађана и на тај начин манипулишу масом. Glasgow Media Group, Research (1993-1998), Message Received, ed. Greg Philo, Addison Wesley Longman, New York, 1999.

Управо су медији ти који често утичу на стварање тзв. "митова о злочину". Међутим у њиховом стварању учествују и државни органи, чији је циљ да се у јавности створи слика како припадници одређених народа представљају претњу за безбедност. Према Кеплеру да би остварили своју сврху, митови морају да имају следеће елементе:⁶

- идентификовану и "нациљану" прецизно одређену девијантну популацију, која се мора јасно раздвојити од доминантне;
- "недужне и беспомоћне" жртве. Најчешће су то жене, деца, службена лица нападнута у вршењу дужности.
- озбиљну претњу установљеним нормама, вредностима и традиционалном стилу живљења.

Медији у својим извештајима преносе ставове представника одређених државних органа или институција, па су само одраз њихових ставова о одређеној појави у друштву. На тај начин преноси се и порука о неопходности одређене друштвене реакције. Међутим, кроз такав вид извештавања провлаче се и елементи "говора мржње" према припадницима одређених верских заједница, народности или етничких група.

Такав вид извештавања медија често утиче на стварање тзв. моралних паника, које се јављају када се неке активности представљају као неморалне и неприхватљиве општеприхваћеном начину живота. У тим ситуацијама често се покушава и скретање пажње јавности са одређених животно битних ствари. Морална паника може дефинисати помоћу пет елемената:⁷

1. нешто или неко се дефинише као претња друштвеним вредностима или интересима;
2. ту претњу медији приказују у лако препознатљивој форми;
3. тако расте забринутост јавности;
4. јавља се реакција власти или оних који утичу на стварање јавног мњења;
5. паника се повлачи или резултира друштвеним променама.

На претњу и њене узроке гледа се као на "зле демоне" и они буде снажна осећања правичности. Већа је вероватноћа да ће се одређени догађаји посматрати као велика претња и да ће подстаћи моралну панику уколико је друштво, или неки његов важан део у кризи или пролази кроз узнемирујуће промене које доводе до стреса. Вероватно је да ће одговор на такве претње бити захтев за строжом друштвеном контролом, као и повратак "традиционалним" вредностима. Морална паника се може појавити и у ситуацијама када се чини да нема приметног стреса.⁸ Имајући у виду страх од тероризма, преоптерећења националних економија услед прилива миграната, али и све израженији евроскептицизам, не би требало да чуди што је њихово присуство у медијским извештајима о мигрантима све чешће.

Највећи део литературе покушава да објасни мотиве оних који у таквим случајевима захтевају или намећу друштвена правила-масовних медија, група за

⁶ Игњатовић, Ђ., "Криминологија", Досије, Београд, 2007. 183.

⁷ Кенет Томпсон, Морална Паника, Слио, Београд, 2003. 16.

⁸ Ibid.

притисак, политичара, делова јавности, полиције или судства. Стјуарт Хол и његови сарадници су анализирали страх од разбојништва, с почетка седамдесетих година у Великој Британији. При томе, они истичу да није случајно што се паника у вези са уличним разбојништвом јавила баш у време велике економске кризе и незапослености, а што је допринело да се друштвене страхоте узму као оправдање акција полиције против незапослених, младих, сиромашних и црнаца, а једва прикривени расизам је послужио да одврати радничку класу од заједничког деловања. Они су сматрали да је тада моралну панику произвела владајућа елита с циљем да одврати пажњу од кризе британског капитализма.⁹

Ксенофобија и расизам често су садржани чак и у изјавама представника власти и државних органа. Када је у питању положај миграната који су у великом таласу у току претходне године стизали из Сирије и Ирака, често се у изјавама Мађарског премијера Виктора Орбана могла осетити "нетрпељивост" према мигрантима. У једном од својих обраћања јавности путем медија он је миграцију упоредио са тероризмом и навео да је забрањено у Европској унији да се каже да миграције доносе криминал и тероризам у земље Европске уније.¹⁰ На тај начин је стигматизована читава популација миграната, а међу којима се налази и велики број принудно расељених лица.

Изјаве представника државних органа у медијима лако се могу претворити у расни проблем. Као пример се може навести случај када је за време уличних пљачки у Великој Британији сер Пол Кондон, начелник Градске полиције, изнео тврдњу у јулу 1995. године, да су већину уличних пљачки углавном извршили млади црнци. Убрзо су се у штампи појавили наслови као што је "Шеф градске полиције руши табу и открива да већину пљачкаша чине црнци". Међутим, истраживање о криминалу које је у јулу 1995. године спровело британско министарство унутрашњих послова открило је да су на националном нивоу већину великих жртава пљачке напали бели преступници, а већину црних црнци. У Лондону је међутим, стање било нешто другачије. Пљачкаши се углавном региструју из редова незапослених, сиромашних, недовољно образованих младих људи са лошим условима живота. Највећи број младих, незапослених и сиромашних, недовољно образованих људи у Лондону чине црнци, а што не значи да већину младих црнаца чине пљачкаши. Све чињенице указују на то да су друштвене и економске околности-пре него етничко порекло важнији и одлучнији чиниоци.¹¹ Када је у питању стигматизација миграната, као пример моралне панике и стварања митова о злочину, може се навести стигматизација Балканаца у Швајцарским медијима, и пример стигматизације миграната из Немачких медија који је уједно и новијег датума и који је изазвао велику пажњу јавности.

⁹ Ibidem, 25.

¹⁰ Изјава Виктора Орбана објављена је у листу "Daily Mail". Вест је објављена на веб-страни: www.vesti/gazeta.com/svet/916-orban-migranti-donose-terorizam-i-kriminal-u-zemlje-evropske-unije.html 15.06.2016.

¹¹ Кенет Томпсон, 68.

3. СТИГМАТИЗАЦИЈА БАЛКАНАЦА У ШВАЈЦАРСКИМ МЕДИЈИМА

У Швајцарским медијима је у току 2008. године у великој мери била присутна стигматизација досељеника са простора Балкана. Управо за време прикупљања потписа за референдум о усвајању Закона о протеривању страних делинквената у Швајцарској се десило убиство за време карневала пред почетак ускршњег поста у Локарну, кантон Тиџино. Тада је извесни Дамиано Тамањи убијен од стране двојице младића, од којих је један пореклом из Босне, а други из Хрватске. У приближно исто време у медијима се појавио и извештај о тучи у месту Бриг (кантон Агровија) у којој је учествовао и млади Србин. Након тога у медијима су се појавиле изјаве швајцарских политичара у којима се не критикује понашање двојице младића који су убили младог Швајцарца, већ се оптужује читав балкански народ. Странка Лега (Лига Тићенца) оптужила је државну администрацију да олако даје држављанство и отворила питање недовољне интеграције странаца, који потичу из друге културе. Лидер наведене странке Ђулијан Бињаска изјавио је да "све Балканце треба послати у Сибир", а изјава је објављена на првим страницама водећих медија. Политичка опозиција је искористила ситуацију да се обрачуна са владајућом партијом, изјавивши да десница користи трагедију да би оправдала политичке циљеве, јер је шема њиховог деловања застрашивање народа спољашњим непријатељем као што је Европска унија и унутрашњим као што су странци и ислам. Међутим, у Швајцарској је страх од странаца присутан од деведесетих година када је велики број избеглица са подручја бивше Југославије емигрирао у Швајцарску. Убиство је постало предмет дубљих политичких расправа. Странице новина су у великом броју швајцарских кантона биле преплављене претећим порукама "балканском шљаму". На првом програму швајцарске телевизије на италијанском језику позван је чак и психијатар како би са "медицинског становишта" потврдио да су Балканци нормални, али да имају проблем укључивања у швајцарско друштво. При томе он је изјавио да се Балканци не осећају поштовани и да покушавају да се намегну силом и насиљем који им даје илузију моћи у друштву од кога заправо страхују.¹² У наведеном примеру присутна је стигматизација Балканаца, као и неке од особина моралне панике. Балканци су приказани као претња вредностима и интересима Швајцарске, та претња ја приказана у лако препознатљивој форми, нагло је порасла забринутост јавности, а јавила се и реакција оних који утичу на стварање јавног мњења. У швајцарским медијима су Балканци представљени као претња за безбедност њених држављања, а омладина са Балкана као неко ко непрестано краде и изазива туче. Међутим, стигматизација Балканаца није била сама себи циљ. Она је требало да послужи као оправдање за увођење строжих казни иностраним делинквентима путем одузимања држављанства у кривичном поступку.

Denis Charman у раду Социологија и стереотипи криминалаца указује да се у складу са механизмом етикетирања,¹³ твара стереотип криминалца као лица које припада нижим социјалним слојевима и поседује одређене физичке, психичке и

¹² Текст *Да ли су балканци нормални* налази се на веб-страници: www.balkanmagazin.net/javno-npnenje/cid141-17747/da-li-su-balkanci-normalni 22.06.2016.

¹³ Механизам етикетирања се огледа у реакцији доминантне друштвене групе која се састоји у одабиру, етикетирању и стигматизацији других.

социјалне особине. Стереотип изазива одбојност код виших социјалних слојева, развија код њих осећање угрожености од таквих лица и потребе заједничке борбе против њих (у томе се састоји друштвена функција стереотипа) са друге стране, привлачи сву пажњу органа формалне социјалне контроле и упућује их да потенцијалне и непознате учioniоце злочина траже међу припадницима тих група (сиромашни, црнци Порториканци, Роми), који због тога често погрешно бивају етикетирани као преступници.¹⁴ Такав начин информисања често изазива вишеструке последице. Оне не настају само са припаднике одређених група који су етикетирани, већ и скрећу пажњу јавности са правог узрока проблема и тако се одлаже његово решавање.

Међутим, треба имати у виду и да се конфликти дешавају због сукоба културних кодекса, а што је неминовност када норме једне културне области мигрирају заједно са њеним становништвом и на тај начин дођу додир са нормама друге. То се дешава веома често када се припадници једне културне групе преселе у другу.¹⁵ Тако одређено понашање које представља део обичаја припадника одређене националне или етничке групе, може бити законом забрањено у другој средини. Међутим, упркос томе, медији приликом извештавања о одређеним кривичним делима не би требало у насловима да објављују да су припадници одређених народа извршиоци одређених дела, а чије постојање још увек није ни утврђено правноснажном судском одлуком. Такав начин извештавања као да представља позивање на колективних линч припадника одређених народа, а у неким од медијских извештаја примећује се и присуство говора мржње. И данас са новим таласом миграција, медији у великој мери доприносе стигматизацији имиграната.

Велики број миграната њих не поседује одговарајуће дозволе за прелазак државних граница, па се због тога у медијима често називају "илегалцима" или "лажним азилантима". Како је у тим називима већ садржана стигматизација, тако су већ означени као они који крше закон, крше правила, које је поставила држава у коју су ушли. Таква стигматизација, може управо да послужи као оправдање за реваншистичко понашање према мигрантима, па је она присутна и у законима, али и раду државних органа.¹⁶ Као пример присуства стигматизације у законима, може се навести Италијански закон о миграцијама који је донет 1998. године.¹⁷ У почетку, он није прописивао илегалне миграције као кривично дело. Међутим, то дело је уведено за време Берлусконџеве Владе Законом из 2009. године.¹⁸ Дело илегалног уласка и боравка странаца било је прописано чланом 10-бис Закона о миграцијама. Њиме је била прописана новчана казна у износу од 5.000 до 10.000 евра за свако лице које

¹⁴ Chapman, D. "Sociology and the Stereotype of the Criminal", Лондон, наведено према D. Chapman, "Стереотип криминалаца" у: *Теорије у криминологији* (превод са енглеског језика), Игњатовић, Ђ. (ур.), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009. 94. Теорија етикетирања поред теорије нове друштвене одбране, интеракционизма и радикалне криминологије, спада у теорије друштвене реакције.

¹⁵ Sellin, T. "Culture Conflict and Crime", New York, наведено према: Селин Т. "Сукоб културних кодекса" у: *Теорије у криминологији* (превод са енглеског језика), Игњатовић, Ђ. (ур.), Правни факултет Универзитета у Београду, 2009. 249.

¹⁶ Стојић Митровић, М. Стигматизација као последица илегализације одређених облика транснационалног кретања-дехуманизација тзв. илегалних миграната у: *Гласник Етнографског Института САНУ LXI(2)*, Етнографски институт САНУ 164. Текст се налази на веб-страници: www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-0861/2013/0350-086113021635.pdf 15.06.2016

¹⁷ Decreto legislativo, 25. luglio 1998. n. 286. Наведени пропис је објављен у "Gazzeta Ufficiale", n. 191. nel 18. agosto 1998 – S.O. n. 139.

¹⁸ Legge n. 94. nel 2009. Наведени пропис је објављен у "Gazzeta Ufficiale", n. 170. nel 2009.

уђе на територију земље или се задржи противно одредбама Закона о миграцијама. Имајући у виду да илегални мигранти нису били у могућности да плате наведену казну, може се закључити да је циљ прописивања таквог дела био пре свега стигматизација илегалних миграната. Због тога се одредба Закона о миграцијама којима су илегалне миграције биле прописане као кривично дело, много пута нашла на удару критика. Ипак, оне су уродиле плодом, па је наведено дело декриминализовано 2014. године.¹⁹ Управо су такви примери одраз општег расположења у држави према мигрантима. Чини се да је Италија изменила наведени Закон више под пристиском цивилног сектора и међународних организација, него под утицајем општег расположења њених држављања.

Сличан пример, као у Швајцарској био је присутан у немачким медијима у вези са мигрантима у току 2016. године, а који се тичу наводних напада на жене у току новогодишње ноћи између 31. децембра 2015. и 1. јануара 2016. године. Међутим, у ставу јавном мњења у Немачкој већ је био присутан страх и нетрпељивост према досељеницима, имајући у виду да се и пре мигрантског таласа говорило о "лажним азилантима".

4. НЕМАЧКА И КСЕНОФОБИЈА

Током 2016. године у јеку "мигрантске кризе" у немачким медијима појавили су се чланци у којима се мигранти спомињу као велика претња за безбедност. Тако се у једном од чланка из јуна месеца 2016. године, а који су преузели и домаћи медији наводи да је у оквиру студије у Немачкој коју су спровели истраживачи са Универзитета у Лајпцигу у сарадњи са фондацијама Хајнрих Бел, Роса Луксембург и Ото Бренер испитано 2.420 испитаника. Од њих се сваки други изјаснио да се осећа као странац у својој земљи. Такође је забележен и пораст броја оних који сматрају да треба да се уведе забрана уласка муслимана у Немачку. Према наводима писаних медија такав став тренутно има 40% испитаника, а 2009. године број истомишљеника био је мањи од 1/5 испитаника. Осим тога, наводи се да је прилив миграната изазвао све већу подршку странци Анти-имигрантска алтернатива за Немачку (АФД) која тежи забрани минарета и фереца тврдећи да је ислам неспојив са немачким уставом. акав став јавног мњења допринео је и порасту броја напада на мигрантске кампове. Многи мигранти исламске вероисповести су од раније настањени у Немакој, а остали су стигли претходне две године због рата у Сирији, Ираку и Авганистану.²⁰ Током претходне године је шеф покрајинске организације АФД за Бранденбург Александер Гауланд захтевао да се донесе закон о странцима којим би се дозволило досељавање и запошљавање само мигрантима који потичу из културних окружења сличних немачком и спремним да се интегришу. Међутим, и сам немачки Министар унутрашњих послова је за амерички CNN потврдио да у немачком друштву постоје прерасуде и отпор према странцима. Таквом ставу и немачки медији дају легитимитет, имајући у виду да је дневник "Welt" потврдио у

¹⁹ Legge n. 67. nel 2014. Наведени пропис је објављен у "Gazzeta Ufficiale", n. 100. nel 2014. Иако је наведеним законом извршена декриминализација кривичног дела илегалних миграција, нелегалан улазак и боравак странаца на територији Италије, такво прописано је као прекршај Законом о миграцијама.

²⁰ Текст "Мигранти сеју страх по Немачкој: Има их више од милион, Немци се осећају као странци" од 15.06.2016. године налази се на веб-страници: <http://www.srbijadanas.com/clanak/migranti-seju-strah-po-nemackoj-ima-ih-vise-od-milion-nemci-se-osecaju-ka-ostanci> 15.06.2016.

коментару обим прихватљивости идеја ксенофоба уз навођење податка да не треба ¾ Немаца сматрати фашистима само због тога што зазиру од растућег утицаја исламиста и прибојавају се да ће они поткопати секуларне темеље државе? Управо се за такве идеје залаже и тзв. Покрет патриотских европљана против исламизације западног поднебља (ПЕГИДА). Осим тога, Стратегија хришћанско социјалне уније CSU залаже се за поштрвавање закона за странце од најезде лажних азиланата.²¹

Тако се у медијима у након новогодишње ноћи између 31. децембра 2015. и 1. јануара 2016. године појавио велики број изјава у којима немачка полиција саопштава да је сексуални напад на већи број жена у Келну добио "потпуну нову димензију криминала". Полиција је примила велики број пријава од жена које су рекле да су сексуално нападнуте код главне железничке станице у новогодишњој ноћи. Шеф полиције Келна Волфганг Алберс рекао је да се, према изјавама очевидаца, ради од око 1.000 мушкараца нападача који су "изгледали као да су арапског или северноафричког порекла". Након тога је поднето око 60 кривичних пријава, укључујући и једну за силовање. Алберс је том приликом такође рекао новинарима да је невероватно да се таква кривична дела догађају у сред града.²² Имајући у виду став немачког јавног мњења и медијске извештаје, може се рећи да је у њима управо присутна једна од главних карактеристика стигматизације, према којој се неко проглашава за опасност по природи.²³

Осим тога у медијима се наводи да се напади нису догодили само у Келну, већ да су забележени у 12 од 16 немачких савезних држава, како су пренели локални медији на основу извештаја немачке полиција (БКА). На стотине жена је пријавило да је нападнуто и опљачкано испред железничке станице у Келну где је велики број људи чекао Нову Годину, а да су извршиоци углавном били из Северне Африке. "Zidoјсче сајtung" и телевизијске станице "NDR" и "WDR" позивајући се на извештај БКА изјавиле су да је сексуално насиље знанто веће него што се раније мислило. Највише притужби је према извештајима медија забележено у Келну, хиљаду пријава, а затим у Хамбургу 200 пријава. Према извештају полиције и очевицима мета напада су у свим случајевима биле жене, а извршиоци напада страног порекла, старости између 17 и 30 година. Напади у Келну за које је полиција окривила младиће из Северне Африке и других арапских држава, подстакли су жестоку дебату у вези са политиком добродошлице према избеглицама у Немачкој, која је у 2015. години примила око милион тражилаца азила.²⁴

Међутим, Финска полиција је у исто време путем медија такође саопштила да истражује седам случајева сексуалних напада и узнемиравања жена у новогодишњој ноћи у Хелсинкију, чији су наводни извршиоци мушкарци страног порекла. Детективка из Финске Тејја Koskenmaki-Karaharju је навела да су све инциденте који су се догодили на централном тргу пријавиле жртве и сведоци, али је навела и да

²¹ Текст "Немачки страх од странаца" од 9.01.2015. године налази се на веб-страници: www.politika.rs.scc/clanak/315552/Nemacki-strah-od-stranaca 15.06.2016.

²² Текст "Узнемирујућа статистика - Напади за Нову годину у 12 немачких држава" од 23.01.2016. године налази се на веб-страници: www.blic.rs/vesti/svet/uznemirujuca-statistika-napadi-za-novu-godinu-u-12-nemackih-drzava/dmrpwn1 15.06.2016.

²³ О томе говори М. Maneri, L media e la guerra dalle migrazioni, in S. Palidda (accura di), Razzismo democratico. La persecuzione degli stranieri in Europa, Milano, Agencija X, pp. 67. Текст је објављен на веб-страни: www.academia.edu/9853445/l_media_e_la_guerra_alle_migrazioni 15.06.2016.

²⁴ Текст "Сексуални напади током новогодишње ноћи" од 5.01.2016. године налази се на веб-страници: www.blic.rs/vesti/seksualni-napadi-tokom-novogodisnje-noci/erec621 15.06.2016.

није сигурно да ли су такви напади повезани, али да је то сасвим уобичајено када се слави и конзумира доста алкохола.²⁵ Изјава представника органа формалне социјалне контроле криминала разликује од изјава колега из немачких медија према којима је невероватно да се таква понашања дешавају уред града.

Свака земља има право да ограничи улазак страних држављана чије би присуство на територији те државе могло да угрози личну или имовинску безбедност њених држављана, или би њихов боравак у већем броју нарушио равнотежу на тржишту рада. Међутим, чини се да неке земље без реалног основа за ограничење уласка или ускраћивања боравка странцима на својој територији, покушавају путем медија да изазову или појачају нетрпељивост јавног мњења према мигрантима. У свему томе велику улогу играју различите интересне групе, а које теже реализацији одређених циљева.

5. ЗАКЉУЧАК

Иако се не може у потпуности искључити потенцијална одговорност миграната за случајеве напада на жене у току Новогодишње ноћи у Келну, изјаве представника државних органа објављене у медијима поводом тог случаја, делују као покушај стигматизације миграната. Такво понашање вероватно није само себи циљ, с обзиром да одређене политичке струје у Немачкој заговарају потребу "затварања врата" мигрантима муслиманске вероисповести. Међутим, велика сличност постоји између стигматизације Балканаца путем медија у Швајцарској 2008. године и наведеног случаја из Немачке Код оба се примећује покушај стварања "митова о злочину" у којима су управо у складу са Кеплеровом дефиницијом учествовали државни органи. Циљ таквог понашања је стварање слике како припадници одређених народа представљају претњу за безбедност. У случају из Немачке су чак присутни сви елементи које садрже митови о злочину. Наиме, девијантна популација је сасвим прецизно одређена, као мигранти, жене су представљене као беспомоћне жртве нападнуте у току новогодишње ноћи, а мигранти као озбиљна претња друштвеним нормама и вредностима. На тај начин је створена и морална паника у вези са њиховим масовним досељавањем у Немачку. Имајући у виду да се према спроведеном истраживању велики број становника изјаснио да се осећа као странац у Немачкој, може се рећи да је морална паника у вези са мигрантима и те како подстакнута. Успеху су допринела и превирања у вези са оправданошћу политике Европске уније, имајући у виду да су представници одређених држава окривљавали управо њене високе представнике да су допринели повећању криминала у земљама Уније и да је неопходно што пре зауставити масовне миграције.

Иако је слобода кретања гарантована странцима, међународним документима је предвиђена и могућност њеног ограничавања од стране одређене државе уколико би њихов боравак могао да угрози личну или имовинску безбедност њених држављана или би њихов боравак у већем броју нарушио равнотежу на тржишту рада. Стога се чини да се у одређеним земљама у извесном периоду путем медија стварају моралне панике, како би се створила слика да мигранти представљају претњу за безбедност. У неким ситуацијама, као што је нпр. случај Мађарске јасно су изнете критике према

²⁵ Текст "Финска полиција истражује сексуалне нападе" од 13.01.2016. године, налази се на веб-страници: www.naslovi.net/2016-01-13/akter/finska-policija-istrazuje-seksualne-napade/17862154 15.06.2016.

Европској унији, а у чему се види отпор према њеној политици. Међутим, иако су медији у обавези да извештавају објективно јавност о одређеним појавама у друштву, чини се да су у два наведена (Швајцарској и Немачкој) само послужили као сервис одређених политичких струја, а ради реализације већ раније постављених циљева. Иако се не може негирати чињеница да мигранти учествују у извршењу кривичних дела, и без обзира на чињеницу постојања културног конфликта, медији дословним преношењем изјава представника државних органа учествују у њиховој стигматизацији. Такав став буди реваншизам јавног мњења према припадницима одређеног народа. Међутим, треба имати у виду да на тај начин не само да наступају последице за припаднике одређене популације која се стигматизује, већ и за целу државу. Скретањем пажње са правог узрока, само се још више продубљује проблем. Имајући у виду да нису сви мигранти "лажни азиланци", већ и избеглице међу којима је велики број радних и образованих људи, потребно је у медијима представити и такве примере. Када се узме у обзир случај Швајцарске из 2008. године, а имајући у виду да Балканци на њеној територији живе одавно, као и да је велики број њих дошао током деведеситих, пре се може рећи да је у питању неспособност швајцарског друштва да интегрише досељенике, него о насилничкој природи Балканаца. Стога би се могло рећи да стигматизацијом припадника одређеног народа, који се налазе на територији конкретне државе, представници државних органа путем медија често пред својим грађанима траже оправдање за немоћ државних институција да се суоче са новонасталим проблемом.

MIGRANTS AND CRIME-STIGMATIZATION BY THE MEDIA

Since the beginning of the migrant crisis in the media appeared various reports on crime of migrants. It seems that the most memorable were those that mention the attacks on migrant women in Germany during the New Year's Eve between 31 December 2015 and 1 January 2016. However, in some situations, it seems that the media have tried to exploit the situation in order to put pressure on public opinion in order to make regulations which intensified policy of acquiring German citizenship by foreign nationals, and what was said long before these matters. That case is not alone. However, as an example of attempts stigmatization of migrants may include the case of Switzerland from 2008, when the Balkans were portrayed as a threat to the Swiss value system. The case of migrants who according to media reports participated in attacks in Germany had the characteristics of "moral panic" and perhaps not entirely coincidentally, both cases occurred at a time when they are brought regulations which sharpens policy towards foreigners. Precisely such cases show that the media do not operate in a vacuum, but rather that their reporting has a strong influence and political structures depending on the objective to be achieved by a certain way of reporting. Bearing in mind that the media reports migrants frequently mentioned as perpetrators of criminal acts, but as a victim, it may be asked whether this is done consciously or not, and to what end. Author of the paper tries to show the necessity of preventing the stigmatization of members of certain people, for the commission of an offense does not affect certain affiliation, race or ethnic group. The stigmatization of members of certain peoples only contributes to strengthening xenophobia in certain areas, which seems to be very much present in certain European countries. However, we should not forget that the initial aversion to foreigners present for fear of terrorism, which could also contribute to the way the media report on the above mentioned phenomena.

KEY WORDS: media; crime; migrants; stigmatization